

В КРАИЩАТА НА ВРЕМЕТО

Опит за авторефлексивна археология на творческия процес

Венцислав Занков

2016

„В КРАИЩАТА НА ВРЕМЕТО“ е опит в текст и илюстрации да се очертае в теоретична и експериментална рамка процесът на реализиране на авторските произведения и художествени проекти „Последните граждани на Кале“, „О, щастливи дни“ и „Последният будоар“.

В КРАИЩАТА НА ВРЕМЕТО

Опит за авторефлексивна археология на творческия процес

СЪДЪРЖАНИЕ

Част първа: СЪЩИНА

- Идея
- Методика
- Цел
- Резултат

Част втора: ВЪВЕЖДАНЕ

- Отстрани

Част трета: ТЕХНОЛОГИЯ

- Етапи
 - ЕТАП 1 Призраци
 - ЕТАП 2 Да яздиш вълната
 - ЕТАП 3 „Краят“
 - ЕТАП 4 Отстраненост (отчужденост)
 - ЕТАП 5 ...и отначало
- Лаборатория
 - Инструменти
 - Състояния и процеси
 - Механизми

Част четвърта: НАРЪЧНИК НА АРТИСТА

- 14 ЛЕСНИ СЪПКИ КЪМ ТОТАЛНИЯ УСПЕХ

Част пета: ИСТОРИИ

- „ПАЗАЧЪТ НА ЖИВИТЕ“ (2014) – Кучето, човекът, крилото, зъбите
- «ПОСЛЕДНИЯТ БУДОАР: 1991 – двадесет години по късно» (2011) кръв, скулптура, видео... и Пушкин
- «ПОСЛЕДНИТЕ ГРАЖДАНИ НА КАЛЕ» (2016) – Ел Греко, Василий, Откровение на Йов
- През очите на другите

Част шеста: ВЛИЯНИЯ

ПОСЛЕСЛОВ

ПРИЛОЖЕНИЯ

«Последните граждани на Кале» (2017), «О, щастливи дни» - каталог (2015), «Последният будоар» - каталог (2011), «Възможно-невъзможно: идейни проекти за естетизация на градската среда» (2011)

... И ОЩЕ

Експериментални късометражни документални филми за изложбите „Последният будоар“ и „О, щастливи дни“ - автор В. Занков

В КРАИЩАТА НА ВРЕМЕТО

Част първа

СЪЩИНА

Трябва да изоставиш надеждата за по-добро минало.¹

Идея

Човешката същност може би е квантова -да е едновременно вълна и частица - вълнуваме се, но и сме корпускуларни – обитаваме, сме corpus, в една неизбежна телесност. А изкуството е въплътено вълнение.

Намерението ми за опит за авторефлексия на творческия процес буди асоциации за елементарна частица², която се опитва да се разбере, с което настъпва квантов феномен - колапс на вълновата функция - вълновата функция, която описва една частица, се променя точно в момента, в който е наблюдавана. Подобен, но друг феномен е и „Принцип на неопределеността“ на Хайзенберг : - ако знаем една частица къде се намира не знаем с какъв импулс разполага, ако знаем с какъв импулс разполага, не знаем къде се намира. мястото и импулса на дадена частица не могат да бъдат точно определени едновременно. Между енергия и време съществува също така съотношение на неопределеност, но от друго естество.

„В краищата на времето“ е изследване дали един такъв личен опит за анализ на творческия процес е реалистичен и има ли достъп до неговата механика. Могат ли да се разпознават и прилагат лични или специфични технологии на творчество и механизми за прилагането им. В търсене на обединяващи принципи в ретроспекция се анализират мотивите, стъпките и процесите, довели до реализирането на различни авторски проекти през последните години, сред които „Последният будоар“ (2011); „О, щастливи дни“ (2014) и „Последните граждани на Кале“ (2016);

¹ Ървин Ялом, Мимолетни създания, Хермес, 2016, с. 135, ISBN: 9789542615347.

² Виж Мишел Уелбек, „Елементарните частици“, Факел Експрес, ISBN: 9789549772715. Човешките същества - елементарните частици, които със своите трептения, трепети и вълнения изграждат материята живот.

Методика

Имам определена идея как да се развие този текст, полагам усилия да реконструирам връзките между единични явления в контекст извън техния собствен, опитвам се да ги разбера и обясня, за да видя голямата картина на пъзъла, който сглобявам, търся отражението в другите за потвърждение на хипотезите ми. Оглеждам се и в образите ми от миналото. Така по необходимост използвам текстове, които съм писал за собствените си изложби, както и чужди, отнасящи се за работата ми. Правя „открития“ и развивам изводите си в търсене на систематизация и формат на този текст и пиша методика за създаването му.

Когато започнах да композирам това тук, отново се заврях назад във времето и препрочетох публикации, коментиращи направеното от мен като художник. Натрапва се, или поне аз така го забелязвам, че се определят действията ми – изкуство, като автотематизиращи и автобиографични, което поставя въпрос пред настоящата задача – може ли успешно да се проведе самонаблюдение и анализ на процес, който сам по себе си и като краен резултат като изкуство е авторефериращ. Възможно ли е да се проведе самонаблюдение и анализ на процеса на творчество, след като, подложен на наблюдение, той престава да е процес.

Въпросите „какво правя“ и „защо го правя“ винаги неуместно се появяват след края, където още няма задаващо се начало, където няма и очакване. Там, в пустотата на безсмислието, става нещо. Каква е ролята на депресивните състояния и могат ли да се открият закономерности като технологии на творчество, ако се проследи процесът на възникване и реализиране на изкуството като личен акт. Как изобщо мога да се самонаблюдавам? Един начин за такова осмисляне и рефлексия е Азът да види себе си в ретроспекция, при което действащият и рефлектиращият субект не се припокриват. Другият вход за себеразбиране може би е през реакциите на другите.

Цел

Технологии на творчество

Повторяемостта, цикличността на процесите, които довеждат до следваща изложба, като нов или различен етап, подсказват за съществуването на механизъм, по който се развива творческият процес (при мен), което допуска изследване на механиката на правене на изкуство. Реалистично ли е да се извежда някаква закономерност или технология на творчеството с яснотата, че технология и творчество се изключват взаимно, поне в стандартен прочит, където технологията гарантира повторяемост на резултата, а творчеството е непредсказуемо като процес и завършек.

Въпреки или точно защото всеки път цикъл, обикновено 2-3 години, довежда до различен, нов и неочакван и за самия мен резултат, подсказва, че съществува именно процес, който си има логика, поради своята повторяемост в принципи и подходи, и е творчески, защото резултатът винаги е неочакван, непланиран и нов. Да се изследва пътят, който, през свои закономерности, ме извежда на нови територии, е задачата ми тук, „В краищата на времето“.

Опитът за осмисляне на творческия процес като личен опит е възможен единствено през реконструкцията му, при която процесът престава да е и става образ, вероятна дескриптивна картина на случилото се като действие. Единственият начин за рефлексия, при който Азът може да види себе си, е в минало време, където могат да се срещнат действащият и рефлектиращият субект, а те никога не съвпадат изцяло. Рефлексията създава вътрешно пространство и дистанция, необходима за разбиране на действието, за да можем да го разположим в нашия/моя свят и в социалната реалност. Наличието на тези субективности ме провокира да мисля и да се опитвам да се изследвам в спецификата на конкретното изкуство, какво предхожда една изложба като завършено произведение.

Целта на този текст е една реконструкция на творческия процес от първо лице, осмислянето му в среща с несъзнаваното и условното, и в определени граници, доколкото може да бъде изследвано от самия автор. В такава реконструкция, когато процесът става образ, описателна картина, представа, се допускат споделяния и присъствие, външни на процеса. Колкото и да настояваме на своята индивидуална уникалност, убеден съм, че има процеси и механизми в съзнаваното и несъзнаваното, които са сходни за повечето индивиди, и то повече, отколкото предполагаме. Това твърдение разширява хоризонта на този текст, като предпоставя прочит, който да надскочи личното и единичното в него. Надявам се на ползотворно четене, в което могат да бъдат разпознати както принципи и механики на производство на изкуство, така и да бъде повод, читателят да се обърне към себе си и да се опита за размишлява върху собствените си импулси и действия, ако, разбира се, се занимава с творчество.

Резултат

Разбирането за „себе си“ минава през времето - социалното и личното, през открити възможни технологии на вглеждане и вслушване в персоналните артистични практики. Версия на отговор на въпроса как става и какво е изкуство се търси във взаимодействия между сетивен и психичен образ; в танца, съвместното заиграване (*zusammenspiel*) на индивидуалното и *общностното* несъзнавано³. Ние сме изложени на *групово* несъзнавано. То е част от нас. Доверяването в процеса на създаване без причина и без цел, води ли до ценни крайни резултати и за другите? Проясняване на стъпките по пътя към произведението и как става това **про-из-веждам**, с ясното съзнание, че няма универсални постановки, нито отместване между практика и теория, а по-скоро за отиването отвъд всички тях, към разкриване на един личен естествен ход на творческия процес, с надеждата, че така споделеният индивидуален авторефлексивен опит е пътека за повече от един човек.

³ *Общностното* несъзнавано, за разлика от колективното несъзнавано, въведено от К. Г. Юнг, което препраща към определените от него архетипи, е споделено битоващо несъзнавано на конкретна *група*, *общност*, свързано с актуална ситуация и конфликт ТУК И СЕГА - в контекста на настоящето.